

Lausunto

12.02.2021

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin rajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Edelleenkin on vaikea hahmottaa osan rajoitustoimenpiteiden ja kasvatuksellisen toiminnan eroa. Tulkinnoille ei pitäisi jäädä mahdollisuutta.

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Miten käytännössä toteutetaan? Mistä saada sosiaalityöntekijöitä toteuttamaan tätä?

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Terveystenhoito ei voi enää vältellä vastuutaan. Erikoissairaanhoidon (lapsi- ja nuorisopsykiatria) palvelut ei kykene vastamaan millään tasolla pitkiin hoito-/tutkimusjaksoihin. Jonot palveluihin pitkät.

Kriisitilanteissa lapsi ei saa tarvitsemaansa hoitoa päivystyksestä. Lapsen oireilu on kuitenkin sen kaltaista, että sitä ei kyetä lastensuojelun keinoin auttamaan.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

-

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

-

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Kyllä

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Jos henkilöstöresurssia löytyy, tulee vaikuttavuutta.

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Tämä on kannatettava muutos. Tällä hetkellä lapsen sijaishuoltopaikan valinnassa painotetaan usein hintaa ja mennään ns. edullisuusjärjestyksessä tai otetaan jokin vapaana oleva paikka. Tästä aiheutuu sijoitettavan lapsen kohdalla laitoskierrettä, kun häntä ei ole sijoitettu alusta alkaen paikkaan, jossa ammatillinen osaaminen ja riittävät henkilöstöresurssit vastaavat sijoitetun lapsen tarpeisiin. Lapsen sijaishuoltopaikan valinnassa tulee arvioida myös sijaishuoltopaikan koko palvelukokonaisuutta. Miten on järjestetty hoito- ja kuntoutusprosessi itse yksikössä ja kuinka tukipalvelut on rakennettu sen päälle. Lapsen hoito- ja kuntoutus on kokonaisuus, jossa eri viranomaisten tulee tehdä saumatonta yhteistyötä. Perusopetuspalvelut ovat olennainen osa lapsen hoito- ja kuntoutusprosessissa.

Tuleva sääntely haastaa sosiaalityöntekijöitä tutustumaan asiakkaan tarpeisiin todella hyvin sekä sijaishuollon tarjontaan enenevissä määrin. Mistä tämä aika löytyy?

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Näin kirjattu sääntely vastaa hyvin lasten oikeuteen saada opetusta. Nähtäväksi jää, kuinka opetuksesta vastaavat tahot ottavat tämän lain käyttöön.

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Ei pääosin

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

Vaativan sijaishuollon kohdalla tulee arvioida varhaisessa vaiheessa sitä, että mihin ja miten lapsen jatkohoito tullaan järjestämään esim. evajakson, ehojakson tai osastojakson jälkeen. Tulevan sijaishuoltoapaikan tulisi päästävä riittävän ajoissa mukaan lapsen hoitoon ja siihen, että jatkohoito saadaan siirrettyä mahdollisimman hyvin sijaishuoltoapaikkaan. Siirtymisen jälkeenkin tulisi olla mahdollisuus konsultointiin lapsen asioissa edelliseen hoitotahoon. Vaativassa laitoshoidossa tulee arvioida ja panostaa koko hoito- ja kuntoutusprosessin kulkuun. Miten sijaishuoltoapaikka on rakentanut tukipalvelut ympärille, mihin kuuluvat esim. lasten/nuorten psykiatrian erikoislääkärit, psykologi, terapeutti, koulupalvelut jne. Samalla hoito- ja kasvatushenkilöstön osaamisen tulee panostaa systemaattisesti kehittämällä henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaa.

Haasteena on löytää koulutettua henkilökuntaa vastaamaan tarpeeseen.

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

-

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

-

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Lähtökohtaisesti voidaan sanoa, että pidempi kuntoutus takaa paremman onnistumisen jatkotyöskentelylle sijaishuoltoapaikassa. Se varmasti rauhoittaa jokaisen toimija työskentelyä, kun tiedetään, että on riittävästi aikaa paneutua lapsen asioihin. Huomioitavana asiana on se, että sijaishuoltoyksikkö tulee pitää koko ehojakson ajan työskentelyssä mukana. Tämä vaatii myös aktiivista työskentelyotetta sijaishuoltoapaikalta. Toisinaan sijoitusprosessit menevät niin, että sijaishuoltoapaikka irtisanotaan ehojakson ajaksi ja lapselle etsitään uutta sijaishuoltoapaikkaa muualta, vaikka nykyinen sijaishuoltoapaikka olisi sitoutunut lapsen hoitoon ja kuntoutukseen ehojakson jälkeenkin. Tämä sama toive on ollut usein lapsellakin ja tällöin välttyään taas yhdeltä uudelta sijaishuoltoapaikalta, jos lapselle pidetään sijaishuoltoapaikka yksikössä ehojakson ajan.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

-

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

-

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

-

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

Huomioitavana asiana on se, että yksityisiä toimijoita ei voi jättää tämän ulkopuolelle. Osalla nykyisistä sijaishuollon palveluntuottajista on valmiudet toteuttaa myös ehojaksoja. Näitä voidaan toteuttaa myös sijaishuollon sisällä henkilöstöresursseja lisäämällä, kun muut tukipalvelut ympärillä ovat jo valmiiksi riittävän korkealla tasolla ja vastaavat ehojakson tukipalveluita. Yksityisillä palveluntuottajilla on suuri määrä osaamista ja he kehittävät toimintaansa systemaattisesti eteenpäin. Ehojaksojen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida koko kentän osaaminen.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

Hyvin

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Usein emme tiedä tarkasti henkilöitä, esim päihdenuoren kohdalla, kehen rajoituksen tulisi kohdistua. Rajoituksen tulisi kohdistua jotakin ryhmää kohtaan, esim Tor-verkko.

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

Esim. päihdenuoret voivat kantaa mukanaan neuloja ja/tai huumeita, joista emme tiedä. Työsuojelun näkökulmasta tulisi olla enemmän mahdollisuutta ennalta ehkäisevää tarkastamista esimerkiksi tällaisissa tapauksissa

66 § Henkilöntarkastus

Esim. päihdenuoret voivat kantaa mukanaan neuloja ja/tai huumeita, joista emme tiedä. Työsuojelun näkökulmasta tulisi olla enemmän mahdollisuutta ennalta ehkäisevää tarkastamista esimerkiksi tällaisissa tapauksissa

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

-

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

Edelläankään tämä ei mahdollista yksikön työntekijöille mahdollisuutta ottaa lasta turvallisesti kiinni. Virka-avun prosessit ja poliisin kiireellisemmät tehtävät vaikeuttavat lapsen saantia takaisin yksikköön.

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Kyllä

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Hyvät. Auttaa lasta kiinnittymään hoitoon paremmin. Tämä säännös tulisi laajentaa toteutumaan mahdollisuudeksi kaikissa lastensuojeluyksiköissä.

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Huonosti. Edelläänkään tämä ei mahdollista yksikön työntekijöille mahdollisuutta ottaa lasta turvallisesti kiinni. Virka-avun prosessit ja poliisin kiireellisemmät tehtävät vaikeuttavat lapsen saantia takaisin yksikköön.

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

Ehdotus on hyvä ja lisää avoimuutta

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisveloitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

Varmasti hyvin, mutta mistä löytyy resurssit aluehallintovirastoon lukemaan niitä.

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Ei

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

Määrällisesti vähän näitä paikkoja ja vääristää näin ollen kilpailua. Yksityiset palveluntuottajat, varsinkin pienet toimijat, eivät kykene vastamaan näihin vaatimuksiin.

Yksikön sijaintikunnalle tulee olla suuret resurssit ja osaaminen vastata esim. Integroituun perusopetukseen.

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

-

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

-

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Luoma Teemu
Humana Oy / Lastensuojelupalvelut